

Beweging bij de bedr

Tussen de 75% en 100% van de in aanmerking komende bedrijven voor een bedrijfsbrandweer zijn eind dit jaar beoordeeld. De bestaande achterstanden worden daarmee ingehaald. Dat is een van de uitkomsten uit het onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Samenwerking tussen overheidsbrandweer en bedrijfsbrandweer is volgens Keep Kappetijn, expert op het gebied van bedrijfsbrandweren de toekomst.

Brandweer Amsterdam-Amstelland, Veiligheidsregio Kennemerland en vijf olieopslagbedrijven hebben de handen ineen geslagen met de publiek-private samenwerking, Amsterdam Mutual Aid System (AMAS). Bij eventuele tankputbranden in het Westelijk Havengebied werken ze samen. Deze blusunit verspuut 45.000 liter water met schuim per minuut. (Fotografie: Brandweer Amsterdam-Amstelland)

DOOR ELLEN SCHAT

Risicovolle bedrijven zijn verplicht te kijken naar de risico's en effecten van een eventueel incident voor de omgeving. Bedrijven die werken met grotere hoeveelheden chemicaliën, zogenaamde BRZO-bedrijven, vallen onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen. Dat zijn bijvoorbeeld bedrijven als Chemie-Pack, DOW, DSM of tankopslagbedrijven als Odfjell en Oiltanking. Of een bedrijf een brandweer nodig heeft om snel en efficiënt in te kunnen grijpen, hangt af van de effecten van een eventuele brand of lekkage voor de directe omgeving. Een bedrijf is dan verplicht de scenario's en eventuele dreiging in kaart te brengen en vast te leggen hoe die afgedekt worden. De overheid beoordeelt deze analyse en kan een zogenaamde aanwijzing doen.

Hoeveel bedrijfsbrandweren er bestaan in Nederland is onbekend. 'Er zijn ongeveer 140 aangewezen bedrijfsbrandweren. Maar er zijn wellicht ook veel bedrijven die een brandweerman of -vrouw in dienst hebben of inhuren om puur bedrijfseconomische of verzekeringstechnische redenen, maar dat verder vanuit de externe veiligheid niet verplicht zijn', vertelt Kappetijn.

ACHTERSTANDEN

De achterstand in het beoordelen of een bedrijf mogelijk een bedrijfsbrandweer moet inzetten is de laatste tijd ingehaald, zo blijkt uit recent onderzoek van het WODC van het ministerie van Veiligheid en Justitie. In zes onderzochte regio's is de werkvoorraad die er lag behoorlijk verminderd. Eind dit jaar zal tussen de 75% en 100% van de in aanmerking komende bedrijven zijn beoor-

ijfsbrandweer

deeld, schat het WODC. Ook blijkt dat de veiligheidsregio's meer uniformiteit in het beoordelen hebben gebracht. Uniformiteit die volgens het WODC wenselijk is 'uit het oogpunt van rechtsgelijkheid', aldus het rapport. Eind volgend jaar moet het aanwijzingsbeleid volgens Kappetijn helemaal zijn afgerond. Het WODC schat dat aan het einde van het traject tussen de 15% en 40% van de bedrijven die zijn beoordeeld een bedrijfsbrandweer op formele gronden in stand moet houden. Veel bedrijven die nu nog beoordeeld moeten worden, zullen de risico's grotendeels met blusinstallaties kunnen afdekken. Kappetijn schat in dat uiteindelijk ongeveer een derde van de door de overheid aangeschreven bedrijven een aanwijzing voor een bedrijfsbrandweer zal krijgen. Of een bedrijfsbrandweer of een sprinkler passender is, hangt volgens Kappetijn van het soort bedrijf af. 'Bij bijvoorbeeld tankopslagterminals zijn stationaire systemen vaak prima middelen. Of bedrijven waar maar één stof kan lekken in een relatief eenvoudig bedrijfsproces. Een sprinkler kan dan veel sneller en efficiënter zijn. Denk alleen maar aan de tijd waarin water over een lekkende

stof wordt gespoten. Maar bij bedrijven met complexe processen is dat anders, als veel soorten branden en lekkages kunnen optreden, is een bedrijfsbrandweer beter.'

ARTIKEL 31

De laatste jaren is de aandacht voor bedrijfsbrandweren toegenomen. Na de brand bij Chemie-Pack in 2011 besloot de minister op verzoek van de Tweede Kamer de verhouding tussen de bedrijfsbrandweer en de overheidsbrandweer te onderzoeken. Daarbij speelde het onderzoek van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid naar artikel 31 van de Wet veiligheidsregio's op de achtergrond een belangrijke rol. In dit artikel is de bevoegdheid geregeld om bepaalde bedrijven te kunnen verplichten tot het instellen van een bedrijfsbrandweer. Er bleken toen behoorlijke achterstanden te bestaan in het beoordelingsproces bij risicobedrijven. Ook hadden veiligheidsregio's onvoldoende inzicht in de veiligheids-situatie bij risicobedrijven als chemische opslagbedrijven. 'Het huidige verschenen onderzoek is hier in wezen een vervolg op',

Overheidsbrandweer versus bedrijfsbrandweer

Er is een aantal verschillen tussen bedrijfsbrandweezorg en publieke brandweezorg: de aard van het scenario, omvang van het verzorgingsgebied, de kennispositie van de hulpverlener, het gebruik van technische en stationaire hulpmiddelen.

Aard van het scenario

De overheidsbrandweer die zich voorbereidt op branden en incidenten in haar verzorgingsgebied moet uitgaan van een breed dreigingspectrum. Van branden, verkeersongevallen en technische hulpverleningen tot slechtweersituaties, uitval van nutsvoorzieningen en ongevallen op het water. Water is veelal het blusmiddel.

Een bedrijfsbrandweer heeft vanuit de aanwijzing de bestrijding van industriële scenario's als primaire taakstelling. In bijna alle gevallen zijn dit branden en chemische spills die potentieel groot kunnen worden. Water is lang niet altijd het juiste blusmiddel. De inzet van de overheid is gericht op ter plaatse komen binnen tien minuten met een of twee eerste eenheden, om vervolgens eventueel op te schalen tot het incident onder controle is. Aangewezen bedrijfsbrandweren hebben een opkomsttijd van zes minuten, zodat de escaladerend optreden nog mogelijk is.

De inzetfrequentie van een overheidsbrandweer en een aangewezen industriële brandweer is landelijk gezien verschillend. De eerste inzet van een overheidsbrandweer is meestal op gericht om naar de bron van de brand te zoeken en die te bestrijden, ook binnen, terwijl de inzet van een bedrijfsbrandweer er meer op gericht is om bestrijding van afstand ter hand te nemen. Dat heeft ook tot gevolg dat het gevaar voor de overheidsbrandweer groter is dan bij de industriebrandweer. Er vallen dan ook meer doden onder brandweermensen bij de overheid. Het verzorgingsgebied van een brandweereenheid van de overheid is doorgaans een gemeente of deel daarvan. Het verzorgingsgebied van een bedrijfsbrandweer is beperkt tot het eigen bedrijf, soms met dat van de burens erbij als die afspraak is gemaakt. De omvang is beperkt, net als de aanrijtijden. De bedrijfsbrandweer komt niet in openbaar gebied.

Kennispositie van de brandweer

De opleidingen en trainingen van een brandweerman zijn breed en uitgebreid omdat de taakstelling zo breed is en de samenleving vraagt dat onder (bijna) alle omstandigheden kan worden opgetreden. Waar de overheidsbrandweerman weinig weet heeft van de

locatie van de concrete uitruk, weet de bedrijfsbrandweerman veel van de situatie waar hij naartoe gaat. Het zijn de gebouwen en installaties waarin hij meestal werkt, de stoffen waarmee hij dagelijks omgaat, de PBM's die hij draagt en de procedures waarop hij wordt getraind. De opleiding van de bedrijfsbrandweerman kan dan ook korter zijn, omdat deze specialistischer is. Daarbij komt dat BRZO-bedrijven veel risicostudies moeten uitvoeren, zodat het risico- en scenariobewustzijn van de bedrijfsbrandweerman hoog is.

Gebruik technische hulpmiddelen

Voor bestrijding van incidenten in het publieke domein komt het veelal aan op de expertise en hulpmiddelen van het uitrukkende brandweerteam. 'Wat je nodig kunt hebben, neem je mee.' Voor wat materieel en blusmiddelen betreft is dat bij een bedrijfsbrandweerteam vaak andersom. Voor beheersing en bestrijding van brand of chemische vrijzetting zijn vaak technische installaties aangelegd, die al dan niet (semi) automatisch in werking treden. De inzet-snelheid is hierdoor hoger en effectiever op de bestrijding gericht.

Bron: Kees Kappetijn, www.keeskappetijn.nl

Bedrijfsbrandweren op rangeerterreinen

Naast bedrijven hebben ook een aantal rangeerterreinen een aanwijzing gekregen om een bedrijfsbrandweer te starten. Rotterdam-Rijnmond heeft zes rangeerterreinen die allemaal bij de Gezamenlijke Brandweer zijn ondergebracht. Ook Kijfhoek bij Zwijndrecht, met vijftig sporen breedte en vijf kilometer lengte het grootste rangeerterrein in Nederland, heeft een aanwijzing. Prorail is verantwoordelijk voor de brandveiligheid op het rangeerterrein, en huurt Falck in om de dagelijkse sterkte van zeven operationele functies te leveren. Over de bijna dertig andere grote rangeerterreinen is nog onduidelijkheid.

aldus Kappetijn. Het WODC keek niet alleen naar de stand van zaken, maar ook naar de relatie tussen de overheidsbrandweer en de bedrijfsbrandweer en de mogelijkheden voor samenwerking tussen die twee, de zogenaamde PPS: publiek-private samenwerking. Van dit soort samenwerking is Kappetijn een groot voorstander. Als voorbeeld noemt hij de Gezamenlijke Brandweer in de haven van Rotterdam, die nu zo'n vijftien jaar bestaat en waar hij destijds werkzaam was en onder meer de juridische haalbaarheid van een publiek-private samenwerking onderzocht. 'Uiteindelijk waren toen vijf posten nodig in het gebied, terwijl dat anders vier overheidsposten en 33 aangewezen posten bij bedrijven zouden zijn. Je levert als bedrijf deels zeggenschap in als je een gezamenlijke brandweer opricht, maar het is efficiënter en goedkoper voor iedereen. En het operationeel optreden kan veel eenduidiger worden georganiseerd. In Rotterdam werkt het heel goed.' Ook het WODC geeft aan dat deze vorm van brandweezorg in de toekomst belangrijker gaat worden, vanwege verdergaande kostenbesparingen. Daarbij speelt ook het proces van toenemende complexiteit van de veiligheidszorg bij industriële bedrijven die volgens het WODC ook hoogwaardige specialistische expertise vraagt. Oftewel: voor afzonderlijke bedrijven wordt het steeds moeilijker om aan de hogere kwaliteitsnormen te voldoen. Wel bestaan er risico's bij PPS, zoals een grote verwevenheid van rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen overheid en bedrijven. ■

De Gezamenlijke Brandweer in de haven van Rotterdam, die nu zo'n vijftien jaar bestaat is een publiek-private samenwerking. (Fotografie: Rob Jastrzebski)

PPS

In publiek-private samenwerkingen organiseren overheden en private partners gezamenlijk een (deel van de) operationele brandweertaak. Een aantal grote PPS-en zijn de Gezamenlijke Brandweer, Amsterdam Mutual Aid System, Brandweer Moerdijk en het Platform Industriële Incidentbestrijding.

De Gezamenlijke Brandweer (GB)

De GB is opgericht in 1997 in de Rotterdamse haven. De brandweer werkt zowel voor de bedrijven als in het publieke domein. De GB telt zeven kazernes, waarvan vijf bemand door beroepsbrandweerlieden en twee door vrijwilligers. De sterkte die 24/7 in het gebied geleverd wordt, is ruim dertig operationele functies plus het vrijwilligerspotentieel van de kazernes Rozenburg en Hoogvliet.

Amsterdam Mutual Aid System

Voor eventuele branden op de tankopslagterminals in de Amsterdamse haven hebben zes grote tankopslagbedrijven en AFS (brandstofleverancier Schiphol) en de Veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland en Kennemerland in 2009 de handen ineengeslagen. Samen borgen ze de beschikbaarheid van twee sets groot materieel voor bestrijding van tank- en tankputbranden. In deze samenwerking leveren de bedrijven het materieel en de veiligheidsregio's de bemanning.

Brandweer Moerdijk

Mede naar aanleiding van de brand bij Chemie-Pack is een PPS gevormd in Moerdijk. Hier wordt door de gemeente, de veiligheidsregio en de BRZO-bedrijven op het industriegebied samen een voltijds bemande kazerne geëxploiteerd met een gezamenlijke taakstelling voor publieke en industriële calamiteiten. In deze PPS borgt de veiligheidsregio de beschikbaarheid van de gewenste brandweezorg, de gemeente levert de kazerne en de bedrijven leveren inbreng en middelen via de stichting Bedrijven Industriegebied Moerdijk.

Platform Industriële Incidentbestrijding (PII)

Via het PII werkt de petrochemische industrie samen met de brandweer, veiligheidsregio's en bedrijven om grootschalige en complexe incidenten beter te kunnen bestrijden. Zo kan het grootschalig (en vaak dure en kennisintensieve) brandbestrijdingsmaterieel dat bij verschillende bedrijven in het land aanwezig is, gecoördineerd worden ingezet bij een zeer grote brand, ergens in Nederland. Naast de partners van de Gezamenlijke Brandweer en AMAS participeren bedrijven als Sitech/Chemelot, DOW, DCMR, Argos, Shell, AKZO en het Platform Transportveiligheid in het PII.